

روایت گمشده

مؤلف: فاروق الشرع

وزیر خارجه پیشین سوریه

www.ketab.ir

مترجم:

حسین جابری انصاری

سرشناسه: شرع، فاروق، ۱۹۳۸-م.
Sharaa, Farouk, ۱۹۳۸-
عنوان قراردادی: الروایه المفقوده. فارسی
عنوان و نام پدیدآور: روایت گمشده / مولف فاروق الشرع؛ مترجم حسین
جابری انصاری.
مشخصات نشر: تهران: موسسه فرهنگی مطبوعاتی ایران، انتشارات ایران،
۱۴۰۰.

مشخصات ظاهری: ۳۷۸ ص.
شابک: ۸۵۰۰۰۰ ریال ۳-۶۲-۵۳۴۷-۶۰۰-۹۷۸:
وضعیت فهرست نویسی: فیبا
موضوع: شرع، فاروق، ۱۹۳۸-م. --- خاطرات
موضوع: Diaries --- ۱۹۳۸, Sharaa, Farouk ---
موضوع: وزیر امور خارجه --- سوریه --- خاطرات
Foreign ministers --- Syria --- Diaries
موضوع: سوریه --- سیاست و حکومت --- قرن ۲۰ م.
موضوع: Politics and government --- Syria --- ۲th century
شناسه افزوده: جابری انصاری، حسین، مترجم
شناسه افزوده: موسسه فرهنگی مطبوعاتی ایران
Iran Cultural and Press Institute
رده بندی کنگره: DS۹۸/۲
رده بندی دیویی: ۹۵۶/۹۱۰۴۳
شماره کتابشناسی ملی: ۸۴۳۶۸۲۸
اطلاعات رکورد کتابشناسی: فیبا

روایت گمشده

مؤلف: فاروق الشرع (وزیر خارجه پیشین سوریه)

مترجم: حسین جابری انصاری

طراح جلد: محمد ظاهری

صفحه آرا: آرام بدیعی دزفولی

چاپ اول: ۱۴۰۰

تیراژ: ۱۰۰۰ نسخه

بها: ۸۵۰۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۵۳۴۷-۶۲-۳

آدرس: تهران، خیابان خرمشهر غربی، پلاک ۲۰۸،

مؤسسه فرهنگی مطبوعاتی ایران

تلفن: ۸۸۷۶۱۷۲۰ - ۸۸۵۴۸۸۹۲ و ۸۸۵۴۸۸۹۵

صندوق پستی: ۵۳۸۸-۱۵۸۷۵

ایمیل: entesharatiiran@gmail.com

همه حقوق برای مؤسسه انتشاراتی روزنامه ایران محفوظ است.

پیشگفتار مترجم

کتابی که ترجمه فارسی آن تقدیم خوانندگان می شود، «الروایة المفقودة» یا به زبان فارسی «روایت گمشده» نام دارد که دربرگیرنده خاطرات «فاروق الشرع» وزیر خارجه سابق سوریه از ربع قرن مسئولیت خود در عرصه سیاست خارجی این کشور تا هنگام درگذشت «حافظ اسد» رئیس جمهور فقید سوریه است. «فاروق الشرع» مسئولیت های سفیر سوریه در ایتالیا (۱۹۷۶ تا ۱۹۸۰)، وزیر مشاور در امور خارجی (۱۹۸۰ تا ۱۹۸۴)، وزیر خارجه (۱۹۸۴ تا ۲۰۰۶)، معاون اول رئیس جمهور (۲۰۰۶ تا ۲۰۱۲)، عضو هیئتی کشوری حزب بعث سوریه (۲۰۰۰ تا ۲۰۱۳) را برعهده داشته و از این تاریخ، بازنشسته شده است.

مترجم کتاب در سه دهه گذشته همواره تحولات جهان عرب و سوریه را از نزدیک دنبال کرده، چهار سال از بهترین ایام کاری خود را نیز از سال ۱۳۷۷ تا ۱۳۸۱، به عنوان دیپلمات در سفارت جمهوری اسلامی ایران در دمشق گذرانده و در سال های اخیر به علت مسئولیت خود در عرصه سیاست خارجی، در ارتباط مستقیم با سوریه و مسایل این کشور بوده است.

اینک که پس از چند سال کارگری دیپلماتیک، به خلوت کتابخانه خود بازگشته و بار دیگر مجالی برای خواندن و نوشتن یافته است، از جمله مسئولیت های وجدانی خود را کمک به تولید ادبیات سیاسی بازگوکننده واقعیت های سوریه به زبان شیرین فارسی و دری می داند. واقعیت این است که علیرغم روابط ممتاز و متداوم ایران و سوریه در بیش از چهار دهه پس از پیروزی انقلاب اسلامی، و نقش آشکار ایران در این سال ها در کمک به دولت سوریه برای مهار بحران یک دهه اخیر این کشور، متأسفانه ادبیات سیاسی وزین مرتبط با این کشور در زبان فارسی بسیار محدود است. این آسیب در برخی یا بسیاری دیگر از حوزه های مهم سیاست خارجی ایران نیز وجود دارد و نیازمند تدبیر مناسب و جبران مافات است. امیدوارم ترجمه کتاب حاضر بتواند در این چارچوب مفید واقع شود و قدمی هرچند کوچک در یک مسیر

درست باشد.

سوریه معاصر در ایران و جهان بیش و پیش از هر چیز به نام «حافظ اسد» رئیس جمهور پیشین این کشور (۱۹۷۱ تا ۲۰۰۰) شناخته شده است. «حافظ اسد» از نگاه دوست و دشمن، بازیگری زبردست در جهان سیاست بود که توانست از دل اقلیت مطرود علوی در جامعه سوریه، برآید و پله های ترقی را در سیاست داخلی کشورش تاریاست جمهوری، طی و سیاست متلاطم و بی ثبات داخلی سوریه را که پیامد کودتاهای پی در پی و سوء مدیریت فاحش در تدبیر امور کشور بود، مدیریت و با درپیش گرفتن یک سیاست خارجی فعال و مؤثر، سوریه؛ یک کشور معمولی جهان عرب را به یک ضلع از مثلث قدرت عربی در کنار مصر و عربستان تبدیل و سه دهه بر کشورش حکومت کند.

کتاب خاطرات «فاروق الشرع» از این نظر اهمیت دارد که تصویری دست اول و نزدیک، از درون ساختار تصمیم سازی سیاست خارجی سوریه در دوران «حافظ اسد» ارائه و به خواننده کمک می کند تا با نحوه سیاست ورزی سوریه «اسد» در عرصه پرتلاطم خاورمیانه و جهان در سه دهه پایانی قرن بیستم میلادی آشنا شود. هوشمندی و بازیگری زبردستانه «حافظ اسد» در حوزه سیاست خارجی، در پرونده های مختلف روابط خارجی سوریه قابل ردیابی و بررسی است و اطلاعات موجود در کتاب حاضر نیز مواد خام مهمی برای این کار در اختیار علاقه مندان و پژوهشگران می گذارد.

در این پیشگفتار، مجالی برای پرداختن تفصیلی به این موضوع نیست، اما از باب «آب دریا را اگر نتوان کشید، هم به قدر تشنگی باید چشید» و «مشت، نمونه خروار» به نحوه سیاست ورزی و تعامل «حافظ اسد» با سه موضوع مهم فراروی سیاست خارجی سوریه در دوران حکومتش، می پردازیم: روابط ویژه با لبنان، تعامل با ایران پس از انقلاب اسلامی و برخورد با گفتمان و گوه های صلح اعراب و اسرائیل.

دو موضوع لبنان و ایران، اگر با عنایت به حاکمیت دو شاخه از یک حزب واحد (بعث) بر سوریه و عراق، از زاویه مطالعه تطبیقی سیاست خارجی این دو کشور واکاویده شود، واجد نتایج مهم و مفیدی خواهد بود. در موضوع لبنان، نگاه تاریخی و راهبردی سوریه به لبنان، با نگاه عراق به کویت در دوران معاصر، مشابهت های آشکاری دارد. اما کافی است نحوه تعامل سوریه «اسد» با لبنان را با نحوه تعامل عراق «صدام» با کویت مقایسه کنیم، تا تفاوتی آشکار در برابر ما خودنمایی کند. «اسد» با زیرکی و فرصت شناسی و ترکیب موفق از راهبرد و راهکارهای متنوع، برای چند دهه کشورش را به بازیگر مؤثر درجه نخست در عرصه لبنان تبدیل کرد، و «صدام» بر سر قمار سیطره بر کویت، آتش جنگی جدید را بر افروخت که با زنجیره پیامدهای بعدی اش، به پایان او و شرارت ورزی هایش انجامید.

مقایسه تعامل سوریه «اسد» و عراق «صدام»، با ایران پس از انقلاب اسلامی نیز بسیار عبرت آموز است. «اسد» که با پیمان کمپ دیوید و خروج مصر از عرصه رویارویی عربی - اسرائیلی، موازنه منطقه ای را به صورتی فاحش به سود رژیم اسرائیل و به زیان سوریه می دید، پیروزی انقلاب اسلامی ایران را همچون

مانده‌ای آسمانی پذیرا شد، و کوشید با استفاده از ظرفیت‌های این انقلاب بزرگ مردمی و اسلامی، موازنه بهم ریخته با اسرائیل را جبران کند. سیاست هوشمندانه‌ای که نه تنها به ترمیم موازنه بهم خورده پیش گفته و امکان تداوم سیاست مستقل و ویژه سوریه در برابر اسرائیل کمک کرد، بلکه در درازمدت، هم پیمانی نو برای سوریه آفرید، که تا به امروز کارکرد راهبردی خود را در سخت‌ترین شرایط یک دهه اخیر، نشان داده است.

این هوشمندی و نگاه راهبردی درازمدت به تحولات منطقه‌ای را با نگاه صرفاً تاکتیکی و کوتاه‌نظرانه «صدام»، به ایران پس از انقلاب اسلامی و آنچه ضعف دولت و ارتش ایران در شرایط انقلابی می‌پنداشت، مقایسه کنید که منجر به تحمیل یک جنگ بزرگ خانمان سوز بر علیه ایران شد و اضافه بر تضعیف هر دو کشور به سود اسرائیل، عراق را در شرایطی قرار داد که در میان مدت به تمهید مقدمات فروپاشی نظام این کشور، انجامید. باز، تشخیص تفاوت‌های آشکار میان این دو، سخت نیست.

در موضوع سوم، یعنی گفت‌وگوهای صلح نیز مقایسه تطبیقی سیاست سوریه «اسد» با دیگر کشورهای عربی؛ و به ویژه سازمان آزادی بخشی فلسطین و رهبر فقید آن مرحوم «یاسر عرفات»، پندآموز است. با فروپاشی اتحاد شوروی و آغاز روند مذاکرات سازش با راهبری ایالات متحده آمریکا، سوریه «اسد» که خود را در معادلات جهانی مربوط به فلسطین، یک عضو فعال می‌دید، بی‌آنکه به صورت مستقیم با آمریکا رودررو شود، پذیرفت که در کنار دیگر اعراب، در کنفرانس صلح مادرید مشارکت کند. «اسد» در مرحله بعد نیز که اسرائیل موفق شد، گفت‌وگوهای دوجانبه با طرف‌های عربی را بر فلسطینیان و اعراب تحمیل کند؛ به مذاکرات صلح سوریه - اسرائیلی با میانجیگری آمریکا، نه نگفت اما راهبردی را برای خود تنظیم کرد؛ که صلح را منوط به عقب نشینی کامل اسرائیل از سرزمین‌های اشغالی جولان سوریه تا خط ۴ ژوئن ۱۹۶۷ می‌کرد. مقایسه این نحوه تعامل راهبردی «حافظ اسد» با تعامل تاکتیکی «یاسر عرفات» با گفت‌وگوهای صلح، یک بار دیگر تفاوت‌های آشکار در تراز بازیگری اسد با همگنان خود را باز می‌نماید.

روشن است که شرایط ویژه و متفاوت «عرفات» به عنوان رهبر یک نهضت آزادی بخش بدون کشور و سرزمین، با «اسد» به عنوان رهبر یک کشور مستقل عضو سازمان ملل متحد، قابل انکار نیست. آنچه مراد مقایسه ما است، جوهره نگاه راهبردی به مذاکرات صلح است که در مورد سوریه با تعیین یک چارچوب راهبردی، و عدم عقب نشینی از آن، به حفظ سوریه در برابر طوفان منجر می‌شود، بی‌آنکه به کوتاه آمدن این کشور از حقوق ملی و سرزمینی خود منجر شود. اما در مورد فلسطین، در همان گام نخست مذاکرات (توافق اسلو)، به کوتاه آمدن «عرفات» از ۷۸ درصد سرزمین تاریخی فلسطین، در ازای پذیرش «مذاکره» درباره ۲۲ درصد باقی مانده آن، از سوی اسرائیل منجر می‌شود. مذاکره‌ای که با توجه به موازنه قوای بهم خورده میان دو دشمن، پیشاپیش نتایجش مشخص بود. «عرفات»، آرمان فلسطین و جان شیرین خویش و مصالح ملت خود را بر سر این اشتباه بزرگ راهبردی گذاشت و سال‌ها پس از شهادت

او، فلسطینیان هنوز بدون سرزمین و دولت و تحت اشغال، با سخت ترین شرایط خود دست و پنجه نرم می کنند.

کتاب «روایت گمشده» هم از نظر مجموعه اطلاعاتی که از این نقاط عطف سیاست خارجی سوریه «اسد» ارائه می کند، و هم از نظر تحلیل هایی که درباره این تحولات به خوانندگان خود می دهد، واجد ارزش خواندن است. ضمن اینکه تصویری که نویسنده از سوریه پیشا «اسد»، در بخش نخست کتاب ارائه می دهد، «کوتاه و گویا» و زیبا و خواندنی است. خداوند را به خاطر توفیق انجام این کار، شکر می گویم.